

Plenum

Onsdag 17.10.2018 kl. 14.01—18.42

4. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagstiftningen om bestämmande av förvandlingstraff för böter

Regeringens proposition RP 178/2018 rd

Remissdebatt

Talman Paula Risikko: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till lagutskottet.

För remissdebatten reserveras högst 45 minuter. Om vi inte inom den utsatta tiden hinner gå igenom hela talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter under dagens plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade. Om debatten om ärendet däremot avslutas före den reserverade tiden gått ut går vi över till nästa ärende på dagordningen, det vill säga ärende 5.

Debatt

14.47 Oikeusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärende talman! Oikeusvaltiossa toimitaan lain mukaan, ja jos lakeja rikkoo, siitä tulee jonkinlaisia seuraamuksia. Oikeusjärjestelmän uskottavuus taas edellyttää, että rikoslaissa rikokseksi määritellyistä teosta seuraa rangaistus.

Sakkorangaistuksen tarkoituksena on toimia lievempiin rikoksiin määrättävänä rangaistuksena. Sakkorangaistuksen uskottavuuden edellytyksenä on se, että rikoksentehtäjät maksavat heille määrättyt sakot. Ongelmalliseksi järjestelmä muodostuu sellaisissa tilanteissa, joissa rikoksentehtäjä syylästyy toistuvasti samanlaisiin tekoihin, jättää sakon maksamatta eikä häneltä saada perittyä sakkoa ja hänelle ei tästä syystä aiheudu käytännössä seuraamuksia. Tällöin moni rikoksentehtäjä voi myös jatkaa rikoksia ilman tosiasiallista rangaistusta. Ongelmallista on, jos esimerkiksi bensavaras tai kaljavaras voi viikoittain tehdä teon ilman minkäänlaisia asianmukaisia seuraamuksia. Yhteiskunnallinen luottamuskin edellyttää sitä, että tällaisissa tapauksissa rangaistus seuraa rikollista toimintaa.

Tämän vuoksi olemme nyt tuoneet käsittelyyn esityksen sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Keskeinen ehdotus on se, että toistuvasti samankaltaisiin sakkorikoksiin syylästyvien sakkorikokset käsiteltäisiin tuomioistuimessa. Toistuvuus tarkoittaisi seitsemää samankaltaista sakkorikosta vuoden sisällä. Tuomioistuimen määräämät sakot, joita ei saada perityiksi, ovat muunnettavissa vankeudeksi, mutta poliisin määräämät sakot eivät. Näin tällaiset tuomioistuimen määräämät sakot olisivat muuntokelpoisia, jos niitä ei makseta.

Tavoitteena on parantaa rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta erityisesti niissä tilanteissa, joissa toistuvasti rikkomuksiin syylästyneet ovat välttäneet tosiasiallisen rangaistuksen maksukyvyyttömyytensä vuoksi. Tällä hetkellä toistuvasti samankaltaisiin sakkori-

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

koksiin syyllistyvät voivat tosiasiaa siis välttää rangaistuksen, jos sakkoa ei saada heiltä perityksi. Nämä esitetyt muutokset korjaavat asiantilaa.

Esityksestä aiheutuu vankiluvun nousua. Päivittäinen kokonaisvankiluku nousee arviolta 30 vangilla. Nousua pyritään tasapainottamaan sillä, että vaikka muuntorangaistukseen tuomitaan entistä useampia henkilöitä, muuntorangaistuksen pituudet lyhenisivät kuitenkin hieman. Näin vankiluvun kokonaisnousu ei aiheuttaisi esitettyä suurempia kustannuksia Rikosseuraamuslaitokselle.

Valmistelussa selvitimme myös yhdyskuntaseuraamusta sakon muuntorangaistuksena. Selvityksessä on kuitenkin todettu ja havaittu, että se monimutkaistaisi järjestelmää entisestään ja olisi hyvin todennäköistä, että vain hyvin pieni osa tuomituista ylipäättään kykenisi suorittamaan yhdyskuntaseuraamukset.

On katsottu, että muuntorangaistuksen suorittaminen ulkopuolisena laitossijoituksena nimenomaan päihdekuntoutukseen on toimivampi tapa saada muuntorangaistukseen tuomitut suorittamaan muuntorangaistus muualla kuin vankilassa. Tällä esityksellä siis myös parannetaan pääsyä päihdekuntoutukseen. Vankeuslaista kumottaisiin säännös, joka estää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen, jos tuomittu on päihdekuntoutuksessa. Tämän muutoksen tavoitteena olisi, että entistä useampien tuomittujen muuntorangaistukset voitaisiin panna täytäntöön ulkopuolisena laitossijoituksena nimenomaan päihdekuntoutuksessa.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tarkoitus ja tavoite on vahvistaa rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta. Jokaisesta rikoksesta tulee viime kädessä seurata rangaistus. Oikeusjärjestelmämme kannalta on tärkeää, ettei rikoksesta voi päästä ilman rangaistuksen suorittamista. Tämä esitys on myös osa sitä uudistusten kokonaisuutta, jolla rikoksen uhri nostetaan jatkossa vahvempaan asemaan suomalaisessa rangaistusjärjestelmässä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään... [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Täällä on muutama debattitarve. Otetaan joksikin aikaa debattia, ja sen jälkeen mennään sitten puhujalistaan.

14.52 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin kymmenen vuotta sitten hallituksessa myös kokoomuksen myötävaikutuksella tästä sakon muuntorangaistuksesta luovuttiin, ja silloin sille oli useita perusteita. Yksi oli se, että oikeuspolitiikan asiantuntijat ja köyhyysasiantuntijat pitivät sitä hyvin ongelmallisena, että varattomia, hyvin heikossa asemassa olevia ihmisiä laitetaan heidän muista elämänhallinnanongelmistaan johtuen vankilaan, vaikka heidän tekemänsä rikos ei ole sen tasoinen, että siitä vankilaan tulisi joutua. Näiden ihmisten ongelmat eivät sillä parane. Asiantuntijat suosittelivat silloin, että tästä luovutaan. Samoin sillä ei ole ollut vaikutuksia merkittävästi näitten rikosten uusimiseen, käytetäänkö muuntorangaistusta vai ei. Näyttää siltä, että hallitus menee tämmöiseen mielikuva- ja symbolipolitiikkaan, josta tulee valtionhallinnolle vain kustannuksia, eli sitten tarvitaan lisää vankilakapasiteettia.

Tämä näkemys oli silloin yhteinen. Myös kokoomus oli tätä mieltä silloin [Puhemies koputtaa] ja valtiovarainministeri Katainen tätä linjaa ajoi. Nyt te olette muuttaneet mieltä, koska te haluatte vain tätä pamppulinjaa näin periaatteessa, ilman faktoja. [Timo Heinonen: Höpsis!]

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

14.53 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että tälle vihreälle kriminaalipolitiikalle nyt saadaan muutos ja ennen muuta palautetaan rikoksen uhri nyt keskiöön, niin kuin ministeri Häkkänen toi esille. Kyllä on oikein, että rikoksesta seuraa ihan jokaiselle tekijälle rangaistus, ja tämä vihreä kriminaalipolitiikka, jota nyt kymmenen vuotta on tällä osa-alueella noudatettu, on jättänyt monet ilman rangaistusta. Meillä on kauppiailla paljon valvontakamerakuvia, joissa kaljavarkaat vain naureskelevat valvontakameroille, kun he varastavat kaljaa kerta toisensa jälkeen tietäen, että he eivät siitä vastuuseen ja rangaistukseen joudu, kuten eivät tähän päivään mennessä ole joutuneet. Kaupan ala on menettänyt vuosittain noin puoli miljardia näiden myymälävarkauksien myötä. On hienoa, ministeri Häkkänen, että te palautatte tällaisen vahvan, oikeudenmukaisen, oikeustajun mukaisen kriminaalipolitiikan tähän maahan.

14.54 Reijo Hongisto sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edustaja Niinistö tuossa puhui, että harrastetaan mielikuva- ja symbolipolitiikkaa ja palataan pamppullinjalle, niin itse luulen edustaneeni sitä jälkimmäistä vaihtoehtoa. En halua siihen millään tavalla palata, se ei ole kunniaksi kenellekään.

Otan kopin tuosta Niinistön mainitsemasta elämänhallinnan puutteesta. Mielestäni ihmisen puutteet eivät oikeuta häntä tekemään rikosta eivätkä oikeuta ottamaan luvatta toisen irtainta omaisuutta. Silloin kun syyllistyy rikokseen, niin silloin siitä tulee saada rangaistus. Ja sen rangaistuksen täytyy olla sellainen, että se laitetaan toimeen. Ei voi olla niin, että rangaistuksesta pääsee kuin koira veräjältä ihan vain sen takia, että vetoaa vain omaan huonoon elämäntilanteeseensa.

14.55 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asiat todellakin ovat niin, ettei ketään elämänhallinnan vuoksi vankilaan laiteta vaan rikoksen tekemisen vuoksi, ja tämä esitys sakon muuntorangaistuksen palauttamisesta on kannatettava yleisen oikeustajun toteutumisen kannalta. Ei voi olla niin, että varattomuus käytännössä vapauttaa lain noudattamisesta. Jos rikoksesta ei seuraa sanktiota, tilanne on kestävä.

Sellaista kritisoitavaakin tässä asiassa on, että tämä on venynyt aika paljon, vuosikausia, hallituskauden alusta, vaikka asiasta ei liene minkäänlaista erimielisyyttä hallituksessa eikä paljon oppositiossakaan. Miksi siis tätä asiaa käydään läpi vasta nyt syksyllä 18 eikä jo pari vuotta aiemmin? Toisekseen, lakiesitystä on vesitetty siltä osin, että siinä puhutaan kuudesta rikoksesta saman vuoden aikana. Onko tämä viesti nyt se, että tehkää vain kuusi rikosta, vasta seitsemännestä joudutte vastuuseen?

14.56 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä se, edustaja Niinistö, nyt vain niin on, että halaamalla ei kerta kaikkiaan rikoksentorjunta edisty. Nämä henkilöt ovat sellaisia, jotka kerta toisensa jälkeen syyllistyvät rikokseen, varastavat kauppiailta ja — kuten edustaja Heinonen mainitsi — pitävät näitä kauppiaita pilkkanaan. Jollei mikään rangaistus tästä uhkaa, niin välinpitämättömyys tässä yhteiskunnassa kasvaa entisestään. Ja kun kymmenen vuotta sitten päädyttiin tällaiseen ratkaisuun — eduskunta silloin päätyi tällaiseen ratkaisuun, että muuntorangaistus poistettiin — ja näitä ongelmia lähti välittömästi tuon jälkeen seuraamaan, niin on tämä nyt jo kohtuullinen aika palauttaa muuntorangaistus, palauttaa uskottavuus tälle meidän rikoslainsäädännöllemme myös tältä osin. Ja ylipäätään, jos huomataan, että jokin ei meillä toimi, silloin se on muutettava.

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

Tämä on hallitukselta äärimmäisen hyvä esitys ja tärkeä esitys. Hyvä, että se nyt etenee tämän eduskunnan aikana.

14.57 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia on kyllä ollut melkoista tempoilua, koska viimeksi kesäkuussa 2015 eduskunta ehti jo hyväksyä lain, jossa muuntorangaistus olisi tullut voimaan, mutta sitten Sipilän hallitus tultuaan hallitukseksi kumosi tämän lain, ja nyt ollaan taas tultu toisiin aatoksiin. Ja sitten täällä salissa syytetään vihreitä siitä, että tässä on ollut jotakin hässäkkää vuosien varrella. [Timo Heinonen: Ei siitä ollut kyse!] Muistutan siitä, että valtiovarainministeri Jyrki Kataisen, kokoomuksen, aikana kymmenen vuotta sitten otettiin käyttöön tämä tilanne, jossa muuntorangaistusta ei ole. Sitä on tietenkin kokeiltu, ja me olemme sitä kannattaneet, että muuntorangaistusta ei ole, koska me haluamme huomioida tässä myös sellaisia näkökulmia, että esimerkiksi pelkästään rahalla ei selviä. [Välihuutoja oikealta]

Joka tapauksessa minä korostaisin sitä, että kun te olette erittäin huolissanne kokoomuksessa, kuten mekin olemme, poliisin resursseista ja siitä, miten me huolehdimme, että poliisi pystyy hoitamaan kaikki sille tulevat uudet vastuut, niin myös Poliisihallitus on toistuvasti toivonut, että kun heille asetetaan uusia velvoitteita, niihin myös riittävästi vastattaisiin. Jälleen tulee uusia velvoitteita.

14.58 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin oikein, että viimeinkin rikoksen uhri tulee keskiöön ja palautamme tämän sakon muuntorangaistuksen. Emme todellakaan voi halata kaikkia rikollisia vain sen takia, että heillä ei ole varaa maksaa näitä sakkoja. Jokainen joutuu kyllä kärsimään seuraukset niistä rikoksista, joihin on syyllistynyt, ja siihen tällä juuri pyritään. Lisäksi on vielä merkkejä siitä, että nämä eivät ole vain yksittäisiä henkilöitä, jotka varastavat esimerkiksi olutta tai joitain muita tavaroita kaupoista, vaan on merkkejä myöskin systemaattisesta ja järjestelmällisestä toiminnasta, johon tällä voidaan puuttua.

Tietenkin on niin, että voi pohtia, mikä on sitten niihin juurisyihin puuttumista parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tässä on nyt hyvä, että nämä henkilöt pääsevät myöskin päihdekuntoutukseen ja ehkä sitä kautta sitten saavat paremman hallinnan elämäänsä.

14.59 Ilkka Kantola sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sakon muuntorangaistus on asiana periaatteellisesti hyvin vaikea, ja sitä osoittaa tietysti se, että hallitukset ovat tätä edestakaisin veivanneet vuosien mittaan. Yhtäältä on kysymys siitä, että on aika valtavan suuri ero siinä, onko kysymys sakkorangaistuksesta vai sitten ehdottomasta vankeudesta. Sakkorangaistuksen siirtäminen ehdottomaksi vankeudeksi on valtavan suuri periaatteellinen hyppy rangaistuksen ankaroittamisessa. Ja toisaalta on se periaatteellinen kysymys, että joku voi selvitä toistuvista rikoksista ilman mitään rangaistusta. Se on yhtä lailla tavattoman suuri periaatteellinen kysymys.

Hallitus selostaa mielestäni varsin hyvin esityksessään niitä ongelmia ja niitä vaikutuksia, joita tällä on tai ei ole. Rangaistuksen käyttöönotto ei välttämättä vaikuta rikollisuuden vähentymiseen, mutta näistä periaatteellisista syistä sitä viedään nyt eteenpäin. Minusta hyvää tässä esityksessä on se, että nyt mahdollistuu se, että myös sosiaalisesti kuntouttavassa laitoksessa, kuten päihdelaitoksessa, voi suorittaa tätä sakon muuntorangaistusta. Tämä on tärkeä askel, ja minusta hallitus on tältä osin tehnyt hyvää työtä.

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

Puhemies Paula Risikko: Jatkamme vielä noin 15 minuuttia tätä debattia ja sen jälkeen siirrymme puhujalistaan.

15.00 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vankila ei auta mitään, eikä vankila paranna ketään — tähän on se vihreiden kriminaalipoliittinen linja. Tästä tietysti poikkeus on naisiin kohdistuvat seksuaalirikokset, koska niissä vihreät kannattavat rangaistusten koventamista, eli niissä ilmeisesti sitten vankila parantaakin jonkun.

Edustaja Olli-Poika Parviainen sanoi täällä, että vihreistä on väärin, että rahalla selviää rikoksista. Tarkoittaako tämä sitä, että te haluatte romuttaa koko sakkojärjestelmämme? Jos näin tehtäisiin, niin mitä te tekisitte niille tuhansille, jotka selviävät rikoksistaan rahalla eli maksamalla sakkoa? Pitäisikö ne ihmiset vapauttaa kokonaan, siitäkin rangaistuksesta, joka teille sopii, vai pitäisikö ne panna vankilaan, mikä teille ei sovi eikä varmaan sopisi valtiovarainministerillekään?

Minun mielestäni on erittäin hyvä tämä periaate, mikä tässä hallituksen esityksessä on: uhri ja seuraamus otetaan keskiöön ja myös tämä päihdekuntoutukseen pääseminen.

15.01 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Silloin kun lainsäädännössä tehdään selkeästi virhe, niin kyllä eduskunnan tehtävä on se myös korjata. Tässä suhteessa kyllä ministerille täydet pisteet, ja hallitukselle, tämän asian eduskuntaan tuomisesta.

Kun täällä puhutaan, että siirrytään pamppulinjalle, niin se on kyllä tietysti retoriikkaa, mutta tästähän ei käytännössä ole kysymys. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, millainen on kansalaisten lain kunnioitus ja arvostus, ja jos se jollakin tapaa rapautuu — vaikka vain yhdestä kohtaa, vaikka vain pienessä mittakaavassa — niin se rapauttaa koko lainsäädäntöä ja lain kunnioitusta, ja sitä yhteiskunta ei voi hyväksyä. Aiemmin meillä oli esimerkiksi jalkapuu kirkonmäellä, ja aika moni ihminen tuntiessaan sitten rangaistuksen häpeänä ehkä noudattikin helpommin yhteiskunnan tiettyä ohjausta eteenpäin. Tällä asialla on kyllä myönteinen vaikutus myös siinä mielessä, että ei ainakaan tehdä niin, että suurin piirtein poliisin edessä revitään [Puhemies koputtaa] huomautukset ja määräykset.

15.02 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on kerta kaikkiaan kestänyt tämä kokoomuslaisten käsienvetäminen ja toisten syyttely. Jos muistan oikein, edustajat Heinonen ja Zyskowicz, tekin painoitte vihreää nappia silloin kymmenen vuotta sitten, kun päätettiin tämän muuntorangaistuksen kieltämisestä.

Mutta ymmärrän hyvin tämän ongelmavyöhydän eli kaikkia niitä kauppiaita ja bensanmyyjiä ja niin edelleen, jotka joutuvat kohteeksi. Harmillisinta on sekä tässä esityksessä että muuntorangaistusten kieltämisessä se, että heidän ovat jääneet ikään kuin osattomiksi. Heidän kokemiaan rikoksia ja ikäviä tekoja ei ole kohdeltu oikein. [Ben Zyskowicz: Te haluatte, että se jatkuu!]

Rikosseuraamuslaitoksen mukaan tälläkään esityksellä ei ole ennaltaehkäisevää vaikutusta rikollisuuteen, eikä se Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin mukaan vaikuta kokonaisrikollisuuteen, ja siksi haluaisin kysyä ministeriltä: miksi laitatte yli 2 miljoonaa euroa näihin kustannuksiin, kun rikoksia voitaisiin ennaltaehkäistä, tehostaa rikosten esitutkintaa ja nopeuttaa syyteharkintaa, käsittelyaikoja lyhentää, käyttää raha siihen?

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

15.03 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eivät tässä kokoomuslaiset käsiä pese, vaan me nostamme käden ylös. Virhe on tehty, ja virhe on korjattava, ja me haluamme tämän korjata. Sen takia ministeri Häkkänen on tuonut erilaisen esityksen kuin silloinen vihreä oikeusministeri Tuija Brax toi. Silloin sakon muunto poistettiin, ja edustaja Järvinen kuvasi hyvällä tavalla sitä, miten kauppiaat ja kaupat ovat joutuneet tästä kärsimään. Puoli miljardia joka vuosi kauppa menettää näiden ammattinäpistelijöiden myötä. Kuka sen maksaa? Sen maksavat tavarain hinnassa, ruoan hinnassa ne rehelliset asiakkaat, jotka kaupassa käyvät. [Heli Järvisen välihuuto] On oikein, että nyt tehdään toimenpiteitä sen eteen, että tällainen naureskelu valvontakameroille, kauppiaille ja muulle kaupan henkilökunnalle loppuu, [Eduskunnasta: Ja poliiseille!] sillä nyt näpistelijöillä on kuitenkin pelko siitä, että he joutuvat vastuuseen, niin kuin jokaisen [Puhemies koputtaa] pitää joutua. Käsi on ylhäällä: teimme virheen, me korjaamme sen nyt.

15.05 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella eduskunta hyväksyi oikeusministeri Henrikssonin johdolla valmistellun lain muuntorangaistuksen käytön laajentamisesta. Sipilän hallitus kuitenkin ensi töikseen perui tämän lain, eli nykyinen hallitushan sen perui. No, nyt te tuotte tämän asian tänne uudelleen, samaa asiaa vain käsitellään uudelleen, ja hyvä niin, mutta, arvoisa ministeri Häkkänen, eikö tämä toiminta kaiken kaikkiaan tunnu hieman epäjohtonmukaiselta? [Ben Zyskowitz: Kyllä!] Miksi hallitus ensi töikseen peruutti edellisen hallituksen tekemän lakimuutoksen? [Ben Zyskowitz: Taloudellisista syistä!] Eikö kaikkein järkevintä tässä — näin ehkä jälkiviisaana — olisi ollut se, että oikeusministeri Henrikssonin laki olisi pysynyt voimassa ja se olisi ehditty panna täytäntöön ja toimeen aikaisemmin?

15.05 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on kyllä sellainen asia, joka on varmasti jättänyt eduskunnalle mietittävää siitä lähes vuosikymmenen takaisesta päätöksestä, ja toisaalta se on kyllä myös asia, mistä erittäin paljon tulee huoltoasemayrittäjiltä, kauppiailta palautetta. Tilanne ei ole ollut toivotun kaltainen sen vuosikymmenen takaisen lakimuutoksen jälkeen. Sikäli pidän erittäin hyvänä, että oikeusministeri nyt tuo muuntorangaistusesityksen, joka on mielestäni myös selvästi parempi kuin aikaisemmat versiot, mitä on ollut olemassa. Tämä on erittäin tärkeä asia oikeustajun kannalta, ja on erittäin tärkeää siinä vaiheessa, jos nämä henkilöt, keistä nyt on kysymys — noin 900 henkilöä — syyllistyvät vuosittain yli seitsemän kertaa toistuviin samankaltaisiin rikoksiin, että tämä koskee heitä. Pidän tätä esitystä erittäin perusteltuna, myös sen osalta, että tässä laajennetaan sitä myös päihdekuntoutuksen piiriin. Joten on hienoa, että tämä esitys nyt tulee meidän käsittelyymme tänne, koska tilanne ei ole ratkennut sen edellisen lakimuutoksen seurauksena.

15.07 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kritiikki tämän esityksen osalta kohdistuu erityisesti siihen, että esityksen hyödyt ovat vähäiset tai olemattomat suhteessa siitä aiheutuviin haittoihin. Tämähän kohdistuu sellaisiin ihmisiin, jotka ovat täysin varattomia, heiltä ovat menneet luottotiedot. [Keskustan ryhmästä: Mutta ovat tehneet rikoksen!] Vankiloissa olisi päivittäin 30 vankia enemmän. On arvioitu, että tämän kustannukset olisivat yli 10 miljoonaa euroa.

Arvoisa oikeusministeri Häkkänen, olemme jo pitkään keskustelleet oikeusvaltion periaatteesta, sen murenemisesta, siitä, kuinka syyttäjälaitokselta, tuomioistuimilta on leikattu

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

todella paljon. Ne ovat ruuhkautuneita, poliisi ei ehdi tutkia tapauksia. Nyt olisi tosi keskeistä saada uhreille oikeutta ja saada oikeusvaltiomme toimimaan. [Ben Zyskiewicz: Te vastustatte sitä! — Keskustan ryhmästä: Kauppiaille oikeutta!] Nyt kun vankiloihin tulee yhä enempi vankeja, jotka eivät saa päihdeapua, jota he aidosti tarvitsisivat, niin itse asiassa kukaan ei siitä hyödy mutta kustannukset kasvavat, puhumattakaan siitä, että poliisin, syyttäjän ja tuomioistuintenkin työmäärä lisääntyy. [Ben Zyskiewicz: Voidaan lakkauttaa vankilat! Ne tulee kalliiksi yhteiskunnalle! Tiedätkö sitä, että vankilat on tosi kalliita?]

15.08 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusvaltiossa on toimittava lain mukaan, rikoksesta ei voi päästä suorittamatta rangaistusta. Kiitos oikeusministeri Häkkäselle erittäin kannatettavasta ja hyvästä hallituksen esityksestä.

Sakko toimii rangaistuksena ainoastaan silloin, kun se maksetaan. Sakon muuntorangaistus mahdollistaa taloudellisen sanktion muuntamisen henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvaksi tilanteissa, joissa rikollinen toistuvasti laiminlyö sakon maksamisen. Pahimmillaanhan tilanne on ollut jopa sellainen, että myymälävaras repii poliisilta saamansa sakon tämän nenän edessä. Tämä on sitä vihreää rangaistuspolitiikkaa, joka nyt onneksi tällä esityksellä korjataan, ja se korjaus on oikein myös rikoksen uhrien näkökulmasta.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä neljä kappaletta, edustajat Niinistö, Hakkarainen, Lohi ja Laiho.

15.09 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on hyvä, että tästä nyt nousee periaatteellista keskustelua, ja sen takia mekin haluamme sitä tässä nostaa. Eikö niin, että rikospolitiikan ja oikeusvaltion periaatteiden pitäisi lähteä siitä, että minimoidaan rikollisuutta ja vähennetään rikosten uusimista [Timo Heinonen: Ja rikoksesta seuraa rangaistus!] ja turvataan sitä, että ihmiset, kauppiat tässä tapauksessa, ovat turvassa?

Mutta kun me katsomme tämän asian faktoja, niin asiantuntijat arvioivat, että rikokset eivät tule vähenemään tällä muutoksella, kauppiaiden asema ei parane. Sen sijaan joitain ihmisiä, joilla on elämänhallintaongelmia, jotka ovat saaneet rikoksestaan rangaistuksen mutta eivät pysty sitä maksamaan, laitetaan vankilaan. Siitä tulee valtiolle kustannuksia, mutta vähentääkö se heidän rikollisuuttaan myöhemmin? [Ben Zyskiewicz: No vähentääkö muut rangaistukset?] Asiantuntijat arvioivat, että ei vähennä. Tämä on mielikuvapolitiikkaa.

Minä ymmärrän sen, että tämä vaikea asia. Mutta teidänkin pitäisi ymmärtää se, että pitää miettiä, miten rikollisuutta voidaan vähentää. Sitähän meidän pitäisi tavoitella. Tässä esityksessä hyvä puoli on se päihdehuolto. Ehkä ministeriltä toivon sellaista maltillista pohdiskelevaa vastausta siihen, miten voidaan puuttua siihen, että tietyt ihmiset eivät ajautu tällaiseen kierteeseen. Tämä vankilaan laittaminen on toki ratkaisu, [Puhemies koputtaa] mutta meillä on myös pantarangaistuksen mahdollisuus, välimuotoja. [Puhemies: Aika!] Voisiko tässä olla joku välitie, joka toimisi?

15.10 Teuvo Hakkarainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on hyvä, mutta minun mielestäni sen pitäisi olla vielä tiukempi.

Esimerkiksi: Huoltamoyrittäjä joutuu rikoksen kohteeksi. Rikollinen tankkaa auton sieltä. Päivän, jopa kahden päivän, tuotto on siinä, rikollinen vie sen pois. Kuusi kertaa vuodessa hän voi sen tehdä, tankata auton täyteen, ja siitä ei tule seuraamuksia. Mutta jos men-

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

nään tuonne yrittäjäelämään, seuraamuksia muuten on. Meillä esimerkiksi lastattiin ylikuormaa rekka-autoon, ihan semmoinen inhimillinen virhe. Tuli lähettäjälle sakko, kuorman tekijöille sakko, kuljettajalle sakko — kolminkertainen rangaistus siitä olemattomasta inhimillisestä virheestä. [Kari Kulmala: Ja ylikuormamaksu!] — Niin, ylikuormamaksu vielä päälle. — Onko tämä oikein? Ne, jotka tekevät tahallaan rikoksia, pääsevät kuin koira veräjästä. Joka on rehellisellä työllä, tekee inhimillisen virheen, sitä rangaistaan.

15.11 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tässä edellä edustaja Hakkaraisen puheenvuorossa oli kyllä semmoinen totuuden siemen. Kun katsotaan meidän rikosoikeusjärjestelmää, rangaistusjärjestelmää, niin siellä on pikkuisen tämmöistä, sanotaanko, perkaamisen varaa siinä, vastaako aina rangaistus rikoksen moitittavuutta.

Mutta mitä tulee tähän esitykseen, niin itse kyllä tätä kannatan, vaikka tämä ei ole missään tapauksessa ongelmaton. Kysymys on ennen kaikkea siitä, mikä on meidän koko rangaistusjärjestelmämme uskottavuus. Ei voi ajatella myöskään niin, että jos on varaton, ei tarvitse rangaistusta kärsiä. Minusta köyhälläkin on varaa noudattaa lakia ja toimia kaidalla polulla. Sen takia tätä kriminaalipolitiikkaa ei voi tehdä talouspolitiikka edellä tai osana talouspolitiikkaa. Pitää katsoa myös kokonaisjärjestelmää ja myös sitä, miltä tämä järjestelmä näyttää niistä kansalaisista, jotka itse ovat rehellisiä ja noudattavat lakia, jos toiset vain jättävät ilman mitään seuraamusta noudattamatta näitä lain säännöksiä.

15.12 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannatan erittäin ilolla hallituksen esitystä, jolla suitsitaan sarjanäpistysten kierrettä. Ei voi olla niin, että rikolliset viis veisaavat saamastaan sakosta ja loppupeleissä rehelliset kansalaiset ne maksavat. Rangaistuksen on seurattava rikosta. Uudistus vahvistaakin rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta, ylipäätensä lain noudattamista ja yleistä lainkuuliaisuutta. Sakkojen maksamatta jättäminen ei voi olla keino vapautua sanktioista.

Suurella osalla näistä, jotka syyllistyvät toistuviin näpistyksiin, on päihdeongelmia, tai he ovat muuten syrjäytyneitä. Sen takia onkin erinomaista, että tässä lakiesityksessä on myöskin huomioitu päihdehuoltoon ohjaaminen. Täytyy sanoa, että tämä voi olla jopa heidän pelastuksensa, että he pääsevät palvelujen piiriin.

Puhemies Paula Risikko: No niin, mennään puhujalistalle. Meillähän on aikaa tuohon 15.35:een, ja tietysti, ennen kuin lopetetaan, ministeri vielä vastailee. — Mutta nyt siis edustaja Heinonen.

15.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että nyt rikoksen uhri, tässä tapauksessa kauppias ja rehelliset kaupan asiakkaat, nostetaan vahvemmin esille. Jokaiselle rikoksentekijälle pitää seurata rangaistus, niin kuin ministeri Häkkänen tässä esittää. Kauppoja ja huoltoasemia on piinannut nyt jo noin kymmenen vuotta paheneva kaljavarkaiden ja näpistelijöiden mellestäminen [Arto Satonen: Ja bensavarkaiden!] — ja bensavarkaiden — ja tämän syy on siinä, että vuonna 2008 vihreiden oikeusministeri Tuija Braxin johdolla poistettiin sakon muunto. Heti näpistykset kasvoivat merkittävästi, ja kaupan ala menettää tänä päivänä yli puoli miljardia, 550 miljoonaa, myymälävarkauksien kautta. Kauppiailta tulee lähes viikoittain viestiä, että heillä on valvontakamerakuvaa, heillä on kassojen tuntemuksia ja näköhavaintoja siitä, miten kaljavarkaat naureskelevat valvonta-

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

kameroille varastaessaan kaupasta, sillä he tietävät, että rikoksesta ei ole seurannut heille mitään rangaistusta.

Pidän myönteisenä sitä, että nyt sakon muuntorangaistuksen käyttöalaa laajennetaan, ja tämä on siis osa ministeri Häkkäsen laatimaa rangaistusten kiristämisen pakettia. Hallitus siis esittää sakon muuntorangaistuksen käytön laajentamista. Toistuvasti samankaltaisiin rikoksiin syyllistyneen henkilön sakkorikos on jatkossa käsiteltävä tuomioistuimenmenettelyssä, ja toistuvuus tarkoittaisi useampaa sakkorikosta vuoden sisällä. Tuomioistuimen määräämät sakot, joita ei saataisi perityksi, on sitten jälleen muunnettavissa vankeudeksi, eli tällä tavalla myös nämä ammattinäpistelijät joutuvat jatkossa jälleen vastuuseen teoistaan.

Lakiuudistuksen tarkoituksena on siis ennen muuta vahvistaa meidän rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta. Kyllä jokaiselle ihmiselle pitää seurata rikoksesta jonkinlainen rangaistus, ja silloin on tarpeen tämäkin ottaa käyttöön. Vuosittain poliisille kirjataan itse asiassa noin 10 000 sakkoa sellaisille, jotka syyllistyvät vähintään seitsemän kertaa samantyyppiseen rikokseen vuodessa, ja näistä sakoista noin 5 500 tulee poliisin tietojen mukaan näpistyksistä eli lähinnä näistä kaljavarkauksista.

Esityksellä parannettaisiin myös edellytyksiä ohjata muuntorangaistusta suorittava vankei päihdekuntoutukseen, eli tässä esityksessä on tällainenkin hyvä puoli. Jokaiselle seuraavasta rikoksesta jatkossa rangaistus, mutta myös sitä rikoksen tekijää autetaan, sillä tosiasia on sekin, että iso osa näihin sakkorikoksiin toistuvasti syyllistyvistä on päihdeongelmaisia ja usein myös vakavasti syrjäytyneitä. Silloin he tarvitsevat apua, ja on hyvä, että heille voidaan sitä tarjota ja heidät voidaan ohjata päihdekuntoutukseen.

Arvoisa puhemies! Pidän erittäin myönteisenä sitä, että jatkossa nämä ammattinäpistelijät joutuvat vastuuseen. Toivottavasti tämä kaupan varkaus- ja näpistelyhävikki saadaan minimoitua, sillä loppupelissä kauppiaat ja me kaupan rehelliset asiakkaat maksamme tämänkin puoli miljardia niissä kaupan tuotteissa, joita me sieltä ostamme ja joita noin kymmenen vuoden ajan ammattinäpistelijät ovat ottaneet naureskellen matkaansa.

15.18 Sofia Vikman kok: Arvoisa rouva puhemies! Oikeusvaltion uskottavuuden kannalta on tärkeää, että toistuvat lainrikkoot eivät voi käytännössä jäädä rangaistusten ulkopuolelle jättämällä sakot maksamatta. Pidänkin tarpeellisenä sitä, että käsittelyssämme olevalla hallituksen esityksellä laajennetaan sakon muuntorangaistuksen käyttöalaa.

Esityksen mukaan toistuvasti samankaltaisiin rikoksiin syyllistyneiden henkilöiden rikkomukset olisi jatkossa käsiteltävä tuomioistuimenmenettelyssä. Toisin kuin poliisin määräämät sakot, tuomioistuimen määräämät ja antamat sakot ovat muunnettavissa vankeudeksi. Mahdollisuus muuntaa poliisin määräämät sakot vankeudeksi poistui vuonna 2008. On oikein, että tämä kymmenen vuoden takainen päätös viimein korjataan, kun poliisille asetetaan velvollisuus ohjata sakkorikos kääntäjäoikeuden käsiteltäväksi silloin, kun toistuvasti sakkoja saaneen henkilön käyttäytyminen osoittaa piittaamattomuutta lain säännöksistä. Toistuvaksi piittaamattomuudeksi katsotaan yli kuuden sakon saaminen vuoden sisällä.

Lakiuudistus vahvistaa rangaistusjärjestelmämme uskottavuutta ja puuttuu erittäin tarpeellisella tavalla ammattinäpistelijöiden toimintaan, jonka tähän mennessä ovat tavalliset kuluttajat maksaneet ostoksissaan, esimerkiksi myymälävarkaiden aiheuttamat vahingot kauppiaalle.

Kaiken kaikkiaan hyvä ja tarpeellinen lakiesitys, joka myös on tärkeä osa oikeusministeri Häkkäsen lakipakettia, jonka kokonaisuus vahvistaa rikoksen uhrin asemaa Suomessa.

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

15.20 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia ja rikoslakia. Toistuvasti sakkorikoksiin syyllistyneille olisi mahdollista tuomita muuntorangaistus, jos sakkoa ei saada muuten perityksi. Tämä esitys on enemmän kuin odotettu.

Tällä hetkellä on voimassa tilanne, jolloin teosta ei seuraa rangaistusta kaikille tekijöille, kuten kuuluisi olla. Ainakin minun mielestäni rangaistavasta teosta tulee seurata rangaistus, asumme sentään oikeusvaltiossa. Tavoitteen tulee tietenkin olla, että sakoista mahdollisimman suuri osa maksettaisiin vapaaehtoisesti ja maksamatta jääneet sakot saataisiin perityksi ilman muuntorangaistusmenettelyä tai muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa. Tällä hetkellä esimerkiksi lähes ammattimaiset näpistelijät ovat päässeet ilman rangaistusta, mikäli heillä ei ole omaisuutta, mitä voisi ulosmitata. Varkaudet ovat merkittävä ongelma ja hävikin aiheuttaja erityisesti kaupan alalla.

On selvää, että tämän lakimuutoksen jälkeen vankiloihin tulee enemmän vankeja, kuten ministeri Häkkinen juuri äsken kertoi, arvio olisi noin 30 kappaletta. En kuitenkaan usko kovin suuriin muutoksiin vankien määrässä. Jatkossa sakon muuntosuhdetta muutettaisiin vain siten, että päiväsakon määrättyissä sakoissa nykyisen kolmen päiväsakon asemasta neljää maksamatonta päiväsakkoa vastaisi yhden päivän vankeus. Mielestäni se on varsin vähän.

Harvaan asutulla alueella kauppiaat eivät enää ilmoita poliisille varkauksista, kun tietävät, ettei tekijälle tule teosta mitään seurausta. Minusta se ei ole oikeusvaltiossa oikein. Mielellämme toki tässä eduskuntasalissakin äänestämme tästä asiasta, mikäli joku puolue tai joku haluaa tästä äänestettävän. Uskon, että pärjäämme tässä äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä lakimuutos tulee saattaa voimaan mahdollisimman pikaisesti, ei vuoden 2021 lopulla, niin kuin takarajaksi on ajateltu. Tämä luo oikeudenmukaisuutta sekä tasapuolisuutta, ja tämä on kansalaisten silmissä kaikin puolin hyväksyttävä lakimuutos.

15.22 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä rikosten ilmoittamatta jättämisestä on kysymys myös siitä, että ensinnäkin poliisin resursseja on liian vähän, toisenakin ne on poliisin toimesta kohdistettu väärin, niin ettei poliiseja riitä selvittämään kautta maan niitä pieniä omaisuusrikoksia, joita poliisin pitäisi selvittää, ja näin ollen ihmiset eivät viitsi niistä enää edes ilmoittaa.

Täällä salissa on käyty periaatteellista keskustelua kriminaalipolitiikasta, ja omasta mielestäni, kun tälle ideologiselle linjalle nyt lähdetään, onkin vain oikein, että vuosikymmenten aikana tehty, punavihreän ideologian aikaansaamat virheet korjataan pieni askel kerrallaan. Täysivaltainen ihminen kuitenkin on vastuussa omista teoistaan, ja näin se asia vain on.

Tähän näpistelyilmiöön liittyvät myös viimeaikaiset käsittämättömät oikeustapaukset, joissa vaikkapa huoltoaseman omistaja on kuvannut bensavarasta ja kuvan julkaistuaan onkin itse syytettyjen penkillä. Tällaiset tapaukset ovat räikeästi yleisen oikeustajun vastaisia. Kansalaiset ovat raivostuneet siitä, että yhteiskunta tekeekin uhrista rikollisen. Kysynkin ministeriltä: millaisia toimia voitaisiin kohdistaa siihen, että rikoksen tekeminen ei nauttisi nykyisentapaista yksityiselämän suojaa?

15.23 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Pidän erittäin hyvänä tätä lakimuutosta, jossa sakon muuntorangaistus palaa ja jolla nyt erityisesti sarjanäpistelijät saadaan kuriin. Tämä-

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

hän tarkoittaa siis sitä, että seitsemän samankaltaisen sakkorikoksen jälkeen tulee vankeusrangaistus, ja tästä tulevat hyötymään erityisesti päivittäistavarakauppiaat ja bensiinikauppiaat.

Tämä laki on osa rangaistustenkiristyspakettia, johon tulee liittymään vielä muitakin ministeri Häkkäsen esityksiä kuin tämä. On erittäin hyvä, että rangaistuksia nyt kiristetään, koska ne vastaavat silloin paremmin kansalaisten oikeustajua. Niiden on oltava myöskin oikeassa suhteessa tehtyihin rikoksiin. Siinä mielessä on myöskin hyvä, että nyt nostetaan myös uhri keskiöön. Aikaisemminhan olemme puhuneet vain rikoksenteekijöiden tilanteesta.

Kun täällä on nostettu esiin muun muassa sellainen kysymys, että yksi rangaistusjärjestelmän keskeinen piirre elikkä ennaltaehkäisevä vaikutus jäisi vähäiseksi, niin kysyisin nyt ministeriltä sitä, millä tavalla päädyttiin nimenomaan siihen, että tässä on juuri seitsemän sakkorangaistusta. Ja sitten toisaalta on myöskin se, että jotkut asiantuntijat ovat eri yhteyksissä puoltaneet yhteiskuntapalveluksen merkitystä, että sillä nimenomaan pystyttäisiin puuttumaan näihin juurisyihin, niin että rikoksenteekijät eivät rangaistuksen jälkeen palaisi enää vanhalle polulle. Kysyisin: millä tavalla näitä on arvioitu tässä lainvalmisteluprosessissa?

15.25 Reijo Hongisto sin: Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesitys on rehellisten suomalaisten näkökulmasta tervetullut, sillä nyt palataan vanhaan aikaan ja vanhaan asiaan.

Esityksen perusteella toistuvasti pieniin rikoksiin syyllistynyt ja kiinni jäänyt ei enää selviäisi pienellä päiväsakolla vaan joutuisi telkien taakse, jos jättää jälleen sakkonsa maksamatta. Muunnon ehtona on, että henkilö on saanut edeltävän vuoden aikana vähintään kuusi sakkorangaistusta — kansankielellä sanottuna seitsemänneistä häkki heiluu.

Esityksen tarkoituksena on edistää rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta, lain kieltojen ja käskyjen noudattamista sekä yleistä lainkuuliaisuutta. Neljä maksamatonta päiväsakkoa vastaisi yhden päivän vankeutta. Muutorangaistuksen vähimmäispituus korotettaisiin neljästä päivästä viiteen päivään ja enimmäispituus alennettaisiin 60 päivästä 40 päivään.

Lain kiristys suuntautuisi erityisesti taparikollisten näpistykseen, joista yleisimpiä lienevät polttoainevarkaudet ja niin sanotut juoksukaljat. Kun poliisi kirjoittaa sakon tai rangaistusvaatimuksen, se saatetaan repiä poliisin edessä ja uhotaan vielä keskisormea heiluttaen, että toiminta jatkuu. Moni yrittäjä on ilmoittanut, ettei anna enää suostumusta rangaistusmääräysmenettelyyn, jolloin juttu menee niin sanotusti pitkän kaavan mukaan esitutkintaan ja syyteharkintaan. Aikaa kuluu, mutta näpistykset ja taparikollisen toiminta jatkuvat.

Lainmuutos lisää jonkin verran syyttäjien ja tuomioistuimien työtä sekä aiheuttaa lisäkuluja Rikosseuraamusvirastolle, niin kuin tässä on useissa puheenvuoroissa todettu, mutta saattaa osaltaan vähentää vapaudenriistopelotteen vuoksi taparikollisuutta. Muutos osoittaa yhteiskunnan suhtautumista lain noudattamiseen myös siinä, että rikkoja ei välttä seuraamusta repimällä rangaistusvaatimuskäytöksiä kuin euron arpoja.

Poliisimiehenä olisin valmis kiristämään esitettyjä ehtoja. Mielestäni kuusi maksamatonta sakkoa vuoden aikana on aika paljon. Toivon, että valiokuntatyössä pelotevaikutusta ja niin sanottua rangaistuksen yleisestäävyä arvioidaan sen suhteen, toimiiko se myös käytännössä. Hyvänä vertauskohteena pidän ylinopeusrikesakkoa: kortti lähtee kuivumaan muutamasta kahden vuoden aikana saadusta rikesakosta siitä huolimatta, että nämä rikesakot on maksettu.

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

Arvoisa puhemies! Kannatan tätä lakiesitystä.

Puhemies Paula Risikko: Täällä on neljä pyydettyä puheenvuoroa. Mikäli nämä ovat paikalla pidettäviä puheenvuoroja, ne keritään kaikki tässä ottaa — joten katsotaan tilanne.

15.28 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Ensimmäisellä eduskuntakaudellani, vuodesta 2007 lähtien, Vanhasen kakkoshallituksen aikana, jolloin tosiaan ministeri Brax oli oikeusministerinä ja Katainen valtiovarainministerinä, tehtiin kriminaalipolitiikkaa. Olin lakivaliokunnassa ja aloin ymmärtää sen, mitkä kaikki asiat vaikuttavat siihen, minkälaista kriminaalipolitiikkaa tehdään. Yksi merkittävä asia oli valtiontalouden kehykset. Se oli eräs keskeinen syy siihen, että pyrittiin vankimäärän pienentämiseen, ja tämä sakon muuntorangaistuksen käytännön lieventäminen, sen käytön vähentäminen, oli yksi seuraus siitä, että pyrittiin vankimäärää pienentämään. Siellä Rikosseuraamusviraston puolella kehys oli tiukka, ja näin pystyttiin joitakin ongelmia ratkaisemaan. Ja vastaava peruste oli syynä siihen, että Sipilän hallitus aivan alkutöikseen perui jo valmiin lakiesityksen, voimaan tulevan lain. Nyt valtiovarainministeriössä ja hallituksen kehyspäätöksessä on varattu tähän 11 miljoonaa euroa vuosittain, näihin lisäkustannuksiin, mikä on tietysti viisasta, että nyt voidaan edetä tässä.

Vähän tässä keskustelussa, joka on muuten asiallista keskustelua, jää kaivelemaan se, että kovin tunnevaltaisesti leimataan niitä tilanteita, joissa on näitä varkauksia ja joissa nämä henkilöt sitten syyllistyvät toistuviin varkauksiin. En usko, että ”ammattinäpistelijä”-nimistä joukkoa on olemassa, [Kari Kulmalan välihuuto] enkä usko, että kaikki, jotka varastavat toistuvasti, heiluttelevat niitä lappujaan ja repivät niitä poliisin edessä. Osa varmaan tekee näin, ja se antaa ikävän kuvan siitä toiminnasta, ja sen takia kaikkien oikeustaju vaatii, että jokin seuraamus pitää tässä olla. Mutta toistan sen, mitä sanoin jo debattipuheenvuorossa, että minusta hallituksen esityksessä on käyty hyvin läpi se problematiikka, joka tähän kokonaisuuteen liittyy, ja myös se, kuinka vähän tällä ehkä sitten loppujen lopuksi on vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen — siitä me emme pääse mihinkään, että tutkimukset osoittavat, että kovin vähän. Mutta meidän oikeustajumme kannalta tämä on tärkeää.

Ja se, mikä on tärkeää, on se, että tähän tulee nyt tämä sosiaalinen puoli mukaan, mahdollisuus olla kuntoutuksessa, mahdollisuus suorittaa samaan aikaan tätä muuntorangaistusta. Sitä taannoin jo oikeusministeri Johannes Koskinen oli ehdottamassa, jotakin tämän tyyppistä. Nyt päästään tässä asiassa eteenpäin.

15.30 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset ministeri Häkkäselle ja hallitukselle siitä, että tämä esitys on tänne saatu. Kyllä tässä ennen kaikkea kyse on siitä, että tämä on oikeustajumme mukainen. Eikö se ollut se vanha käräjätuomarin ohje, että se, mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan? Ja se ei kyllä ole oikeus ja kohtuus, että voi varastaa järjestelmällisesti saamatta siitä koskaan minkäänlaista rangaistusta.

Kun olen itse ollut aikoinaan grillikioskiyrittäjänä ja sitä kautta tunnen paljon näitä kioskinpitäjiä, kaupanpitäjiä ja huoltoasemanpitäjiä, niin olen saanut tästä asiasta todella paljon palautetta. Näitä on täällä jo kerrottukin, mutta haluan myös itse kertoa pari esimerkkiä: Esimerkiksi maaseutuhuoltoasemalla, missä halutaan pitää myöskin mittari, lähinnä vanhempien käyttäjien vuoksi, jossa ei ole automaattia, aivan tavallista on se, että siihen tulee henkilö, joka tankkaa mutta ei maksa ja vielä morjestaakaan siihen valvontakameraan — ei

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

siis edes häpeile sitä tekoaan, minkä tekee. Tai meillä kaupunkien keskustoissa pienissä kaupoissa moni kauppias on kertonut, että heillä on jatkuvasti henkilöitä, jotka useita kertoja viikossa varastavat säännöllisesti niin sanotun juoksukaljan, johon täällä jo edustaja Hongistokin viittasi. Ei tällainen toiminta ole mistään kotoisin, ja se antaa myös väärän signaalin kaikille niille ihmisille, jotka toimivat rehellisesti, ja ennen kaikkea myöskin nuorisolle. Että tällä tavalla ei voida toimia, vaan siitä pitää seurata rangaistus. On erinomaisen hyvä, että nyt korjataan se virhe, joka 2008 tehtiin, ja saadaan tämä asia vietyä järjelliselle tolalle. Edelleen se rima on kohtuullisen korkealla, mutta olennaista on se, että se rima on olemassa. Kiitos siitä.

15.32 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Tämä lakimuutoshan ei ole ilmainen, sen hyvin tiedämme. Poliisitarkastaja Simanainen kertoi, että tämä edellyttäisi 90 poliisin lisäystä. Budjettiahjan täällä käsitellään parhaillaan, ja siinä on käynyt hyvin selvästi ilmi, että 7 200 miestyövuoden tai naistyövuoden ylläpitäminen on kovan työn takana. Tilannetta ei helpota se, että Senaatin kiinteistökulut ovat niin kuin automaattinen kustannuksia nostava tekijä. Tilannetta ei helpota se, että poliisilla ict-kulut ovat nousemassa 5,6 miljoonaa ensi vuonna. Pelkästään tieliikennelaki aiheuttaa 2,5 miljoonan investointitarpeen. Meillä on myöskin edessämme EU-puheenjohtajavuosi, joka jo sinänsä edellyttää varmaankin toisenlaisia tarpeita kuin mitä normaali toiminta täällä Helsingissä on. Eli lisärahan tarve on ilmeinen, ja kun nämä monet asiat kumuloituvat, niin voi kuvitella, että poliisin seuraavasta vuodesta tulee varsin haasteellinen. Ymmärrän toki, että poliisin budjetti ei ole teidän pöydällä, mutta oletteko, ministeri Häkkinen, hallituksen sisällä käyneet näitä keskusteluja ja oletteko valmis näiltä osin sitten korjaamaan budjettiesitystä?

Puhemies Paula Risikko: Täällä tuli kaksi lisäpyyntöä. Nyt se on sitten ehdottomasti niin, että tässä vaiheessa otetaan nämä, Kasvi, Kari ja Lohi, jos he ovat paikalta, mutta mikäli eivät, niin sitten joudumme keskeyttämään tämän keskustelun.

15.34 Jyrki Kasvi vihr: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on särähtänyt korvaan se oletus, että näpistyksen ja myymälävarkaudet loppuvat siihen paikkaan, kun sakot voidaan jälleen muuntaa vankeudeksi. Tilastojen mukaan muutorangaistuksesta luopuminen ei kuitenkaan lisännyt näpistykseen käytännössä yhtään. Tuskin niiden palauttaminenkaan siis niitä merkittävästi vähentää, ainakaan sen puolen miljardin euron edestä vuodessa, mihin tässä on viitattu. Ehkä meillä itsellämme on parempi mieli, ja sekin on tietysti arvokasta.

Sinänsä on hyvä, että yhteiskunnassa aika ajoin keskustellaan eri rikosten tuomittavuudesta, niiden sopivista rangaistuksista, koska aika ja arvot ja arvostukset muuttuvat ja myös lainsäädännön on pysyttävä siinä mukana. Sitä ei saa kuitenkaan unohtaa, että tärkeimpänä tavoitteena on oltava rikosten määrän vähentäminen. Siinä työssä kovat rangaistukset ovat osoittautuneet valitettavan tehottomaksi työvälineeksi. Itse asiassa näyttäisi siltä, että yhteiskunta, jossa suositaan kovia rangaistuksia, jostain syystä korreloi aina vakavan rikollisuuden yleisyyden kanssa. Eli niin helppo kuin on kovempia rangaistuksia lupaamalla kalastella ääniä, niin täytyy aina muistaa, onko sillä vaikutusta vai ei.

15.36 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Olen itse henkilökohtaisesti tyytyväinen siitä, että tähän sakon muutorangaistusasiaan nyt tartutaan. Lakivaliokunnalle jää tietien-

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

kin valiokunnalle kuuluva rooli käydä tarkalla kammalla läpi hallituksen esitystä ja siinä yhteydessä sitten tehdä arvioita lain vaikuttavuudesta.

Mutta haluaisin myös vähän samaan asiaan tarttua kuin edustaja Adlercreutz tuossa edellä. Meidän poliisille on näiden viimeistenkin vuosien aikana tullut useita uusia tehtäviä. Kuitenkaan niiden lisääntyvien tehtävien myötä ei ole tullut poliisille rahoitusta tehtävien hoitoon. Näen kyllä siinä ison epäkohdan osaltaan myös tähän lakiesitykseen liittyvän oikeustajun osalta. Meidän pitää voida luottaa, että viranomaisella on aidot toimintatodellisuudet puuttua sellaiseen laittomaan toimintaan, jota yhteiskunnassa tapahtuu, mutta tämän oikeustajun nimessä pidän tätä esitystä hyvänä. Ei voi olla myöskään sellaista oikeutta, että henkilö ei välitä niistä sakkotuomioista, joita rikollisesta toiminnasta tai laittomasta toiminnasta saa, ja pääsee niin sanotusti, kansanomaista ilmaisua käyttäen, kuin koiraveräjästä.

Toivon, että lakivaliokunta pystyy tähän täydellä innolla paneutumaan ja kuulemaan asiantuntijoita, koska tässä yksi kulma, johonka on täälläkin viitattu, on tämä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja sosiaalityön merkitys. Pelkillä tuomioilla ei yhteiskuntaa rakenneta, vaan niin kuin ministerikin on aikaisemmin useammassa yhteydessä sanonut, myös oikeusjärjestelmä ja rikosseuraamustoiminta ovat laajassa kentässä isoa sosiaalityötä, jolla yritetään vaikuttaa rikoksentekejiin ja tässä tapauksessa usein myös rikoksenuusijoihin.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Lohi, ja sen jälkeen ministeri vastaa.

15.37 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! En kyllä usko, että kukaan varmasti kuvittelee, että tällä esityksellä lopetetaan tämäntyyppinen rikollisuus, vaikkapa näpistelyt tai muut. Voi todeta niinkin, että jos ajatellaan rikollisuutta vähentää yleisesti ottaen, niin varmasti paras keino on se, että me pidämme sosioekonomiset erot niin pieninä, että asuinalueitten ympärille ei turva-aitoja tarvitse rakentaa. Kun katsotaan isossa kuvassa, niin vaikka meillä on rikollisuutta — ja aina voi sanoa, että liian paljon — Suomessa, niin silti kyllä me olemme isossa kuvassa onnistuneet, ja tästä kertoo muun muassa se, että meillä ei ole samanlaista rikollisuuden määrää kuin joissakin maissa, vaikka siellä olisi korkeammat rangaistuksetkin. Mutta kysymys on laajemmasta kysymyksestä, tässä tapauksessa siitä, että kaikki, myös lainkuuliaiset kansalaiset, uskovat tähän meidän rikosoikeusjärjestelmäämme, siihen, että kyllä lain rikkomisesta seuraa aina joku rangaistus. Minusta tämä esitys on ihan samaa sarjaa kuin tänään kohta käsiteltävä toinen asia, jossa puututaan ensikertalaisuussäännöksiin, ja kuin mitä hallitusohjelmassa on kirjattu vaikkapa ehdollisten vankeustuomioiden tehostamismahdollisuuksista, joista on myös tulossa tänne esityksiä oikeusministeriltä. Ne ovat erinomaisia asioita. Tätä pitää ajatella kokonaisuutena ja päivittää tätä järjestelmää, tehdä hienosäätöjä mutta myös semmoisia korjauksia, jotka vastaavat ihmisten oikeustajua.

On hyvä, että tällä hallituskaudella selvitettiin myös tätä, mitä ihmiset ajattelevat rikoksista ja oikeudenmukaisista rangaistuksista. Vielä parempi on se, että kun nämä selvitettiin, niin myös toimitaan ja tuodaan tänne esityksiä. Tässä nämä hallitusohjelmakirjaukset ovat kyllä myös hyvä selkänöja ministerille. Eli lopuksi haluan kiittää siitä, että näitä asioita tuodaan tänne eduskuntaan ja tehdään pieniä korjauksia oikeaan suuntaan.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri vastaa. Enintään 3 minuuttia.

Punkt i protokollet PR 102/2018 rd

15.40 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos siitä laajasta tuesta ja hyvästä palautteesta, minkä tämä esitys sai. Vihreiden kannasta en ottanut vielä selvää, mutta ehkä sekin jossain vaiheessa selkenee.

Tässä esityksessähän on viime kädessä kyse ennen kaikkea arvopoliittisestakin ratkaisusta: tuetaanko lain kunnioittamista, lain noudattamista ja mahdollisia pieniäkin rangaistusjärjestelmän uskottavuutta lisääviä toimenpiteitä, jos se koetaan tärkeäksi. Tämä on iso globaali kysymys tällä hetkellä. [Markku Rossi: Juuri niin!] Me näemme, että useissa eri maissa luottamus ihmisten kesken ja luottamus oikeusvaltioon ja julkisiin instituutioihin on romahtamassa. Suomessa yhteiskunnan pelisäännöt tehdään tässä salissa, ja olisi aika-moinen viesti sanoa, että niitä pelisääntöjä ei tarvitsisi noudattaa.

Rangaistusjärjestelmän tehtävä on, totta kai, moniulotteinen. Täällä itse asiassa tuli edustaja Niinistön puheenvuorossa erikoinen käsitys, että rangaistusten tehtävä olisi vain ennaltaehkäistä tiettyjä rikoksia — eli sellaisista teoista ei säädettäisi rangaistusta, joita ei voida ennaltaehkäistä. Vaikka mielenterveysongelmissa tehty murha: Voidaanko sitä ennaltaehkäistä, vaikka olisi miten kova rangaistus? Ei välttämättä voida, mutta ei se ole peruste poistaa sitä rangaistusta rikoslaista. Eikä ole tässäkään peruste poistaa rangaistusta, vaikka rikos tehtäisiin päihdeiden vaikutuksen alaisena tai muuta, vaan oikea malli on se, että jokaisesta rikoksesta seuraa rangaistus, olkoon henkilön syy sinänsä mikä tahansa. Mutta toki tarvitsee esimerkiksi päihdehuoltoa ja kuntoutusta sitten vankeusaikana tarjota. Eli elämänhallinnan ongelmat tai päihdeongelmat eivät oikeuta rikoksiin, eivät pieniin eivätkä suuriin rikoksiin. Sen takia jäi pikkuisen vihreiden linja tässä hämmästyttämään.

Mitä tulee näihin historian tiettyihin ratkaisuihin kymmenen vuotta sitten: Valtiovarainministeriö asettaa budjettiraamin, oikeusministeri tekee budjettiraamin sisällä arvopohjaisia esityksiä, miten se toteutetaan. Silloin vihreiden oikeusministeri päätyi esittämään, että poistetaan sakon muuntorangaistus tietyiltä osin. Nyt se palautetaan.

Rangaistuksella on siis eri roolit. Sillä on ennaltaehkäisevä rooli, mutta sen yksi suuri rooli on, että sen pitää sovittaa uhrin ja yhteiskunnan silmissä se teko. Teon sovittaminen on hyvin pitkälti arvopoliittinen kysymys, eli rangaistusten ankaruudesta päättää tämä sali viime kädessä asteikkojen puitteissa. Sen takia pelkästään ennaltaehkäisevyyttä ei pidä tuijottaa, vaan pitää katsoa kaikki eri vaikutukset, mitä rangaistuksilla on. Se on äärimmäisen tärkeää. Rangaistuspolitiikassa tehdään nyt käännettä, jossa nimenomaan uhrin näkökulma nostetaan voimakkaampaan asemaan [Ben Zyskowitz: Hyvä!] eli se, mikä on oikeudenmukainen rangaistus, jotta teko sovitetaan [Puhemies koputtaa] uhrin ja yhteiskunnan silmissä.

Mitä tulee resursseihin, niin resurssit ovat tässä esityksessä mukana ja ne on kehysriehessä turvattu, joten tämä voidaan hyvillä mielin toteuttaa.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till lagutskottet.